

FOAIA ILUSTRATĂ

În Monarchie: $\frac{1}{4}$ an fl. 1.50; 1 an fl. 6
În România: $\frac{1}{4}$ an lei 5.—; 1 an lei 20

Apare în fiecare Duminică

Redacțiunea și Administrațiunea:
Strada Măcelarilor Nr. 21

Anul I

Sibiiu, 17/29 Noemvrie 1891

Nr. 46

Bătăușul.

Novelă de Ivan Turghenev. — Traducere de *Enca Hodos*.

(Urmare).

De geaba așteptă Kister pe Lușcov până la miezul nopții. În dimineața următoare se duse la dînsul. Servitorul îi spuse, că stăpânul seu doarme încă și 'i a dat poruncă să nu lase pre nime.

— Nici pre mine?

— Nici pre d-ta.

Kister chinuit de neliniște se plimbă pe stradă în sus și în jos de vr'o câteva-ori și apoi se întoarse acasă.

Servitorul seu îi dă o scrisoare.

— Dela cine?

— Dela Perecatov.

Mănile lui Kister tremurau.

— Se 'nchină cu sănătate și se roagă de răspuns. Să 'i dau aducătorului o țuică?

Încet desfăcu Kister scrisorica și citi următoarele:

„Iubite Fedor Fedorovici!

„Trebue neapărat să 'ți vorbesc — neapărat. Vino astăzi la noi, dacă îți este posibil. „Nu refusa rugarea mea; te rog în numele vechei „noastre prietenii. Dacă ai sci d-ta — dar' vei „afla totul. La revedere în curînd, nu'i așa?

Maria.

„P. S. Negreșit să vii astăzi!“

— Să dau așadar' aducătorului o țuică?

Kister se uită plin de mirare la servitorul seu și, fără să 'i răspundă un cuvînt, eși.

— A spus domnul, să 'ți dau o țuică, și cu o cale să 'mi iau și eu una, și se servitorul.

VIII.

Maria întimpină pre Kister, când intră în salon, cu o față atît de mulțumitoare și radioasă, îi strinse mâna atît de tare și cordial, încât inima lui îi crescî de bucurie. Totuși ea a eșit afară îndată, fără să dică un cuvînt.

Perecatov ședea pe sofa și făcea patience. Convorbirea începî, și abia aduse vorba cu tactul îndatinat asupra cânelui seu, începînd a'i lauda talentele, când Maria intră din nou. Ea își puse

o cingătoare de mătăsă vîrgată — și a adus aminte, că Kister șișese odată, că o prinde foarte bine.

În curînd se arătă și Nenila: ea primi ași pre mosafir cu o deosebită cordialitate.

La masă s'a glumit și rîs negenat; chiar Perecatov se făcî vioiu și povesti o întîmplare veselă din tineretă, — la care însa, întocmai ca struțul, își ținea capul la o parte, din precauțiune pentru nevastă-sa.

— Să facem o plimbare, dle Kister, șișe Maria după masă, — în tonul acela desmierdător, care face imposibilă ori-ce contradicere. Trebue să vorbesc cu d-ta despre un lucru tare, tare important, adaose cu o solemnitate grațioasă și își puse mînușile de Svedia. Vii cu noi, mamă?

— Nu, răspuse Nenila.

— Dar' noi nu mergem în parc.

— Unde dar'?

— La poiana lungă, în pădurice.

— Atunci să iai pe Taniușa cu tine.

— Taniușa, Taniușa! strigă Maria cu vocea ei limpede și sări din odaie ușor ca o păserică.

Un sfert de cias mai târziu Maria cu Kister mergeau cătră poiana lungă. Când trecură prelîngă cireada de vaci din izlaz, a întins o bucată de pâne vacii sale favorite, și a șișit lui Kister să o bată ușor la spate.

Era grozav de bine dispusă și vorbea fără întreprere. Kister consimția la toate cu plăcere, deși aștepta cu mare nerăbdare împărțirile... Taniușa le urma la depărtare respectuoasă și numai din când în când arunca junei sale stăpâne câte o ochire vicleană.

— Nu ești supărat pre mine, Fedor Fedorovici? întrebă Maria.

— Pe d-ta, Maria Sergeievna? Dar' pentru-ce?

— Alaltăieri... îți aduci aminte?

— Erai indispusă... Atâta tot.

— Pentru-ce stai așa departe de mine? Dă 'mi brațul. Așa... Și d-ta erai cam indispus.

— Adevărat.

— Însă astăzi sînt foarte bine dispusă, nu'i așa?

— Da, în fapt, 'mi-se pare că d-ta astăzi —

— Și scii pentru-ce? Pentru-că... Maria clătină serioasă din cap. Ei, sciu acum pentru-ce... Pentru-că sînt în societatea d-tale, adaose ea fără să se uite la Kister.

Kister îi strînse mîna încetișor.

— Dar' pentru-ce nu 'mi faci nici o întrebare? continuă Maria cu jumătate de voce.

— Despre ce?

— Ah, nu te prefacă... despre scrisoarea mea!

— Așteptam, ca d-ta —

— Ia ascultă, pentru-ce sînt în sociditatea d-tale atît de veselă, îl întrerupse ea cu vioiciune; pentru-că d-ta ești așa de bun și de gingaș; pentru-că d-tale 'ți-ar fi imposibil... *parce que vous avez de la délicatesse*. O spun pe franțozesce; căci d-ta înțelegi franțozesce.

Kister, ce e drept, îțelegea franțozesce, însă pre Maria nu o înțelegea.

— Ah, rupe'mi floarea asta... asta de ici... ce frumoasă!

Maria o privi cu mare plăcere. Deodată își scoase repede brațul și cu un suris îngrijat începî a trage cotorășul frumușel prin butoniera mantalei sale. În treaba asta degetele ei veniră în apropierea buzelor lui. Privirile lui Kister se aședară pe degetele aceste și apoi pe fața ei. Ea își plecă căpșorul, ca-și-cum ar fi vrut să țină: „îți dau voie...”

Kister se întinse puțin și'i sărută virful degetelor.

Într'aceste se apropiară de cunoscuta pădure. Făr' de veste Maria deveni gânditoare, și apoi amuți chiar. S'au dus tocmai la locul acela, unde o așteptase Lușcov. Earba călcată nu se ridicase încă; arborelul rupt începuse a se veșteși, ear' frunzele se suciseră în forme de țevișoare și porniseră a se usca.

Privirile Mariei rătăceau împrejur. Deodată se întoarse cătră Kisier.

— Scii d-ta, pentru-ce te-am adus aici?

— Nu.

— Nu!... Pentru-ce nu vorbești astăzi de loc despre amicul d-tale Lușcov? De altădată nu'l mai slăbiai din laude...

Kister se uită în gol și tăcu.

— Scii d-ta, continuă Maria cu oare-care forțare, că... ieri... am avut aici o întâlnire?

— Asta am sciut-o, răspunse el posomorît.

— Asta ai sciut-o! Ah! Acum înțeleg, pentru-ce d-ta alaltăieri... Domnul Lușcov de bună-seamă s'a grăbit să se mândrească de „cucerirea” sa.

Kister voia să răspundă...

— Nu vorbi d-ta, nu'mi răspunde nimic... sciu, el 'ți e amic; d-ta ai fi în stare, s'el aperi. D-ta ai sciut, Kister, că eu... Pentru-ce dar'

nu m'ai reținut să nu fac așa prostie? Pentru-ce nu m'ai luat de urechi ca pre un copil?... D-ta ai sciut... prin urmare a fost indiferent pentru d-ta?

— Dar' ce drept aveam...

— Ce drept!... Dreptul amicului... Ah da: el încă îți este amic... 'Mi e rușine, Kister... El este amicul d-tale... Omul acesta s'a purtat ieri cu mine într'un mod...

Maria își întoarse fața. Ochii lui Kister schinteiau, se făcu alb ca păretele.

— Dar' nu te năcăji... Ascultă Fedor, să nu te năcăjesci! Lucrul s'a întors spre bine... Îmi pare prea bine, că a avut loc explicarea de ieri... Pentru-ce crești oare, că vorbesc astfel cu d-ta? Nu cumva pentru-că ași vrea să mă plîng de domnul Lușcov? O nu! Le-am și uitat. Însă d-tale, bunului meu amic, îți — sînt cevași datoare... Ași vrea să 'ți dau o lămurire, să te rog de iertare și să te întreb de sfat. D-ta m'ai învățat să fiu sinceră; lîngă d-ta mă simt atît da ușurată... D-ta nu ești Lușcov!

Lușcov este un necioplît, bătăran, răspunse Kister cu trudă; însă —

— Ce, însă! Nu te rușinezi d-ta să ții în s'e! Este un bătăran și necioplît și rătăcios și închipuit... auzi d-ta: eu țin *s'e*, ear' nu *îns'e*!

— D-ta așa vorbești, pentru-că ești tot sub influența mănii, Maria Sergeievna, răspunse Kister trist.

— Ce, eu mănioasă? Și pentru-ce?... Ean învrednicesce-mă cu o privire: așa înfățișare are omul, când e mănios? Ascultă, urmă ea: gîndesce despre mine ce'ți place... însă dacă d-ta crești, că astăzi cochetez cu d-ta din răsburare, atunci... atunci... Lacrămile porniră; nu's indignată pentru o glumă!

— Fii sinceră cu mine, Maria Sergeievna...

— O, ce nătărău și urîcios ești d-ta! Dar' rogu-te uită-te la mine! Nu sînt oare sinceră și leală cu d-ta? Nu poți d-ta să citești în sufletul meu?

— Bine... îți cred, urmă Kister suridînd, după-ce vădî cu cătă îndărtnicie îngrijată căuta s'îi întâlnească privirile; dar' s'emi spui, ce te-a îndemnat să dai o întâlnire lui Lușcov?

— Ce? Nu sciu nici eu. El voia s'emi vorbească singur. Am gîndit, că nu găsise timpul, ocasiunea să se exprime! Acum s'a exprimat! Ascultă, poate să fie un om extraordinar, dar' e prost — da, da, prost!... Nu este în stare să lege două vorbe. Și apoi e cu totul nedelicat. Altmintrenea nu vreau să 'l acuz prea greu... A putut să creadă, că sînt o fată ușuratică, neghioabă. N'am vorbit cu dînsul aproape nici-odată... Este adevărat, a deșteptat curiositatea în mine; însă credeam, că un bărbat, pre care d-ta 'lai învrednicit cu prietenia dtale —

— Te rog, nu vorbi despre el ca despre amicul meu, o întrerupse Kister.

— Nu, nu, eu nu vreau să fac vrajbă între d-voastră!

— Dumneșule, ași vrea să jertfesc pentru d-ta nu numai pre amicii mei, ci și... Între mine și între dl. Lușcov s'au sfârșit toate! adaose el repede.

Maria îl privi drept în ochi.

— Bine, așa a vrut Dumnezeu! șise ea: să nu mai vorbim despre el. Aceasta îmi va servi de învățătură. Eu însămi am fost de vină. Mai multe luni de-a rîndul vedeam în toată ziua un om bun, cuminte, vesel, amabil, care... (Maria se zăpăci și se opri un moment)... care asemenea părea că ține... cevași... la mine... și eu, proastă, urmă ea repede, am preferat pe celalalt... nu, nu, n'am preferat pre celalalt însă — —

Ea își lăsă capul în jos confusă și amuți.

Kister se simțea așa de nu știu cum. „Adevărat să fie?” repeți el în sine...

— Maria Sergeievna! începù Kister tare.

Maria își ridică capul și îl privi cu ochii plini de lacrimi.

— Nu găcesci d-ta nici-decum, despre cine vorbesc? întrebă ea.

Kister îi intinse mâna, abia reținându-și suflarea. Maria o prinse cu putere și 'i o strînse călduros și intim.

— Nu'i așa, d-ta earăși ești bunul meu amic... Cum, nu'mi răspunzi?

— O scii d-ta, căți sînt amic.

— Și nu mă condamni? M'ai iertat?... Și mă înțelegi? Și nu riști de o față, care astăzi are o întâlnire cu unul, și mâne vorbește cu altul, așa... așa cum vorbesc eu acum cu d-ta... Nu'i așa, că nu'ți bați joc de mine?

Fața ei ardea; cu amîndouă mâinile îi ținea strîns brațul drept...

— Eu s'mi bat joc de d-ta! răspuse Kister; eu... eu... te iubesc doară... te iubesc! strigă el.

Maria își acoperi fața cu mâinile.

— Nu scii d-ta de mult, Mario, că te iubesc?

IX.

Trei săptămîni după convorbirea aceasta Kister ședea singur în odaie și scria mamei sale scrisoarea următoare:

„Dragă mamă!

„Mă grăbesc, s'e-ți spun, ce fericire mare „mă așteaptă: mă căsătoresc. Probabil te vei „mira mult de vestea aceasta, mai ales că în scri- „sorile mele de mai nainte nici măcar alusiune „n'am făcut la o schimbare atât de însemnată în „vieța mea, — și tu scii, că de altfel sînt de- „prins a'ți comunica toate simțirile mele, toate „întîmplările vesele și triste. Causa tăcerii mele „este ușor de explicat. Mai înainte eu însumi abia

„în zilele aceste am ajuns la convingerea, că sînt „iubit, ș'apoi nici eu nu eram lămurit până mai „deunăzi cu felul și puterea propriei mele incli- „națiuni. În una din scrisorile d'antîei, ce 'ți am „scris d'aici, îți spuneam de familia Perecatov, „vecină cu mine. Mireasa mea, — Maria cu nu- „mele, — este unica sa fiică. Ceea-ce simțesc „pentru dînsa, nu este o patimă momentană, ci „un sentiment profund, adevărat, în care amicia „se împreună cu iubirea. Caracterul seu blînd, „vesel, este ceea-ce îmi place atât de mult la o „femeie. E cultă, cuminte și foarte musicală... „De ai vedè-o! Îți trimit chipul ei, ce 'l am „desemnat eu însu'mi. Însă e mai frumoasă de „o mie de ori, decât chipul acesta. Maria te iu- „besce deja ca o fiică și abia așteaptă ziua, în „care să te cunoască. M'am hotărît să părăsesc „serviciul, să mă așez la țeară și să mă ocup „cu economia. Bêtrînul Perecatov are patru „sute de țerani — prin urmare se găsește în „bune împregiurări. Vești, și în privința asta, în „privința materielă, am nimerit-o foarte bine. Îmi „iau concediu și plec la tine la Moscva. În patru- „spredece zile, cel mult, mă poți aștepta... Draga „mea, buna mea mamă, cât sînt de fericit!... „Te salută și te sărută din inimă...“ și c. l.

Kister îndoii și sigilă scrisoarea, se sculă, se apropiă de fereastră, își aprinse ciubucul, se socoti puțin și earăși se puse la masă. Luă o coală mică de hîrtie de scrisori și cu luare aminte băgă peana în călimăr; dar' a mai trecut ceva timp la mijloc, până-ce se apucă de scris. Fruntea 'i se încreți, își ridică ochii în tavan și începù se roada la peană... În fine se decise să înceapă — și după un sfert de ceas era scrisă următoarea scrisoare:

„Stimabile Domnule!

„Dela visita D-Tale din urmă (adecă de trei „săptămîni) nu mă mai saluți, nu mai vorbesci „cu mine și se pare că mă încunjuri. Firesce, „tot omul poate să facă ceea ce'i place. D-Ta „ai găsit de cuviință a pune capet relațiunilor „noastre; să crești, că nu mă îndrept astăzi cătră „D-Ta, ca să mă plîng de purtarea D-Tale. Nu „este intențiunea și obiceiul meu de a mă vîrî „undeva; este deajuns pentru mine conștiința, „că n'am făcut nimenuia nedreptate. Dacă îți „scriu acum D-Tale, o fac numai din sentimentul „de datorie. Am cerut mâna Mariei Perecatov, „și cu învoirea părinților sei, m'am fidanțat. Îți „comunic aceasta direct, pentru a încungiura ori-ce „fel de neînțelegere și falsă interpretare. Măr- „turisesc sincer, domnule căpitan, că nu putea „s'e mi pese prea mult de părerea unui om, care „însuși nu ia cât de puțin în considerare păre- „rile și simțirile altora; îți scriu numai de aceea, „fiindcă nu vreau nici să se pară, că doară s'ar „fi făcut lucrul pe ascuns. Pot să presupun, că „mă cunosci destul, ca să nu înțelegi rău

„pasul meu de astăzi. După-ce îți scriu ați pentru
„ultima oară, nu pot să nu îți poftesc, în amin-
„tirea prietniei noastre din trecut, toată fericirea
„ce se poate închipui.

„Cu deosebit respect

„Al D-Tale

supus

(Va urma).

Fedor Kister“.

Ploaie artificială.

„Ploaia o dă Dumnezeu la vremea sa“ și câte-odată cu atâta îmbelșugare, încât noue, oamenilor interesați și cu vederi mărginite, ne pare prea multă și stricăcioasă, de alte-ori earăși nu ni o trimite de loc, sau ni o trimite în cantitate, care noue nu ne pare de ajuns, sau ni o trimite la timpul, când credem, că n'am avè nici o trebuință de ea, și noi oamenii stăm neputincioși atât în fața îmbelșugării cât și în fața lipsei prea mari de ploaie.

Dar' în adevăr așa să fie, că omul nici o putere nu are asupra referințelor climatice ale unei regiuni oare-care?

Să vedem. Este îndeobșce cunoscut, că unde sunt păduri întinse nu este lipsă de ploaie, că ploile umblă mai regulat, că nu sunt atât de dese ploile torențiale și prin urmare nici inundațiunile, prodase mai ales de ele, că nu este căldură excesivă, dar' nici frig excesiv. Din contră unde pădurile în interesul unilateral al economiei de câmp sau de vite s'au redus în prea mare măsură sau din o economie rău înțeleasă s'au nimicir cu totul, acolo s'a constatat, că încep a băntui seceta și gerul, că ploile devin mai rari și mai puțin îmbelșugate, că, dacă sosesc, sunt de regulă torențiale, produc dese vărșări de ape și nimicesc multe avuții, puștiesc multe aședăminte omenești și sting multe vieți de om. Ca exemple pot servi Grecia de ați, care, odinioară întreagă ca o grădine, în timpul mai nou tocmai în urma pustiirii pădurilor a devenit o țeară în mare parte neroditoare și săracă, și Franția, care în urma nimicirii multor păduri pe timpul revoluției celei mari, a suferit pagube enorme în avuția sa națională prin alterarea relațiunilor climatice ale țerii, care au avut ca urmare un dureros excedent în minus al recoltelor sale. Pe de altă parte preriile și savanele imense ale Americii, părjolate vara de o ferbințea excesivă, ear' earna băntuită de un ger excesiv, au dobândit o climă mai blândă, de când prin colonizarea omenească a început a fi cultivat pământul și a se sêmèna păduri în locul erburilor și bălăriiilor, care vara nu puteau rezista arșitei soarelui, și earna nu puteau opune nici o stavilă vânturilor ghețoase și omeților aduși de ele dela nord.

Va să dîcă dar', oare-care influență poate lua și omul asupra relațiunilor climatice ale unei anumite regiuni.

Afară de această influență mai mult indirectă, s'a constatat însă, că omul și mai deadreptul poate lucra în favorul producerii ploii. În America este o credință populară destul de răspândită și nu neîntemeiată, că după părjoale mari prin preri și savane, urmează ploi îmbelșugate unde mai înainte ploaia era o mare raritate, și vestitul naturalist Humboldt constată, ceea-ce s'a putut observa și în Europa cu ocazia erupțiunilor Vesuvului, ale Etnei ș. a., că erupțiunile vulcanice din America sunt de obicei însoțite de ploi. Chiar și la noi în Europa nu este neînsemnat numărul acelor, care întemeiați pe experiență susțin, că bătăliile cele mari ale timpurilor mai noue, de când cu folosirea tunurilor, în foarte dese casuri au fost urmate de ploi mai mici sau mai mari. Americanul Powers, care a scrutat cu deamănuntul după astfel de casuri, citează 137 de bătălii, care au fost ur-

mate de ploi, și, deși din cauza lipsei de indicii mai speciale asupra situațiunii atmosferice în general pe timpul imediat înainte bătăliei și în decursul ei, precum și asupra intervalului dintre bătălie și ploia urmata, se pot ridica îndoiele întemeiate în contra mai multora din bătăliile invocate ca mărturie în cestiunea amintită, totuși sunt câteva casuri, ca d. e. bătălia dela Valenciennes (Iunie 1793) și cea dela Dresda (27 August 1813) în care și oameni mai sceptici conced, că timpul cald, uscăcios, fără nuori dela începutul bătăliei se schimbă îndată-ce începă canonada, înourându-se și având ca urmare o ploaie îmbelșugată.

Astfel dar' un nex causal între detunăturile împușcăturilor și între producerea ploii nu se poate absolut nega și prin urmare nici aceea, că omul, folosindu-se de aceste indicii, poate influența deadreptul asupra producerii de ploaie.

În adevăr, în timpul din urma s'a și răspândit, venind din America, surprindătoarea scire, că acolo s'a produs ploaie pe cale artificială. Nu e aci vorba de vr'un humbug american; dovadă este împrejurarea, că o serioasă revistă științifică-literară „Nature“ se ocupă în serios de experimentele făcute, și că însuși guvernul Statelor-Unite este, care a dat spriginul seu material și moral pentru acele experimentări.

Cel d'antèi, care s'a ocupat cu producerea ploii prin anumite procedări măiestrite a fost Daniel Ruggles la a. 1880 în Fredericksburg. El a luat atunci și o patentă pentru invenția sa. Ceva mai târziu Edwin Huston a cetit un memoriu în materie de producere de ploae artificială înainte societății științifice-literare „Franklin-Institution“, insistând asupra posibilității producerii ploii prin mijloace măiestrite și în anumite condițiuni. Ear' în vara anului de față trecând lucrul din stadiul teoriei în al punerii în practică senatorul Farewell a primit dela guvernul Statelor-Unite suma de 10,000 dolari pentru experimente în această direcție. Experimentele s'au făcut în luna lui August în decurs de 3 săptămâni la Midland în provincia Texas în prezența și sub conducerea generalului Dyrnforth, exmis anume de ministeriul de agricultură. Ele au arătat, că în adevăr în urma mijloacelor aplicate a urmat ploae, chiar și în casurile când la începutul experimentului cerul era foarte puțin sau de loc nu nuoros, va se dîcă când era puțină probabilitate de ploae.

Care a fost procedarea la experimentele făcute?

Mai multe baloane umplute cu gaz explosiv (combinație de gaz oxigen cu gaz hidrogen) se lansară în aer până la înălțimi de 2000—3000 metri, rămânând însă în comunicație cu experimentatorii prin sîrme ce atîrnau din ele în jos. Prin aceste sîrme se conduce din o mașină dinamo-electrică electricitatea trebuincioasă sus în balon și se produce exploziunea balonului. În același timp se produc și jos pe pământ mai multe exploziuni prin dinamită sau earbă de pușcă, distribuite pe o întindere de câțiva kilometri. Astfel s'a urmat la 18, 26 și 27 August. La 23 August s'au lansat 5 baloane, ear' jos pe pământ s'au adus la exploziune 200 chilograme dinamită, și în totdeauna după o oară sau ceva mai târziu a cădut o ploae abundată, cu tunete și trăsnete, ținând cam o oară și întindându-se, după o taxare aproximativă, preste un teritoriu de vr'o 1000 miluri engleze. La începutul experimentului era pe cer ici coala câte un nuor mai mic, dar' de altcum barometrul nu arăta semne de ploae apropiată și aparatul menit a constata cantitatea de aburi de apă în aer a indicat numai 60% vapori de apă, va se dîcă un grad încă destul de depărtat dela punctul de saturațiune.

În o experiență dela 26 August se lansară earăși baloane cu câteva mii metri cubici de gaz explosiv, fă-

cându-se să explodeze la o înălțime de 1000—10,000
urme; pe la apus de soare începură și bateriile de pe
pământ activitatea lor și o continuare până la 11 oare
noaptea, însă fără rezultat. Dyrenforth comandă deci
întreruperea experimentului și lucrătorii se duseră să se

culce pe timp foarte senin. Pe la 3 oare noaptea însă
fură treziți din somn prin o furtună puternică însoțită
de ploae imbelșugată. Ploaea, care pe la 8 oare dimi-
neața încetă, fû reimprospetată prin nouă detunături,
până-ce se consumară toți aburii de apă din aer.

Dreptul celui mai tare. Tablou de Ph. H. Calderon.

Experimentele aceste, executate anume la Mid-
land în Texas, o localitate cu pământ cam stêrp
și cu climă pronunțată secetoasă, unde cu lunile de-a-
rîndul nu plouă de loc, sau foarte rar și puțin, sînt
fără îndoială foarte interesante; pentru-ca se aibă însă

deplină putere convingătoare, ele trebuiesc continuate
mai ales și cu exactă luare în considerare a curen-
telor de aer, a presiunii atmosferice și a gradului de
higroscopicitate (a bogăției relative a aerului în vapori
de apă).

Care este acum temeiul teoretic al experimentelor și prin urmare al producerii ploii pe cale artificială?

În condițiuni naturale ploaia se produce totdeauna atunci când două sau mai multe volume de aer saturate cu vapori de apă și posedând oare-care grad de căldură se împreună repede unele cu altele. Fiind mare conținutul de vapori de apă în cele două volume împreunate, devine mare și prisosința de astfel de vapori la împreunarea lor și acest prisos se precipită ca ploaie, dacă din contră gradul de umiditate e mai mic, se produc în urma împreunării numai nuori. În America-de-Nord se află în fluctuațiune continuă în direcțiuni opuse două curenți de aer împovărat cu umezeală. Unul mai cald și mai bogat în umezeală, venind dela mările ecuatoriale, celalalt rece și mai sărac în umezeală, venind dela mările polare. Prin învîrtirea pământului în jurul osiei sale dela vest spre est, curentul ecuatorial are direcțiunea dela vest spre est, ear' cel polar direcțiunea opusă dela est spre vest și deasupra celui dintâiu. Dacă dar' părți de ale curentului ecuatorial cald și bogat în umezeală vor ajunge să se amestece cu straturile de aer ale curentului polar rece și mai sărac în umezeală, vor trebui se urmeze și precipitațiuni apoase, adecă ploaie.

Mijlocul de a produce mari perturbațiuni în ecuilibrul straturilor de aer și prin urmare mișcări repede în atmosferă, care se favorizează amestecarea diferitelor straturi, sînt, după-cum e cunoscut, și exploziuni puternice. Dovadă pentru perturbarea produsă sînt sguduirea zidurilor și spargerea ferestrelor edificiilor din apropierea locului unde se întempla vr'o astfel de explozie. Întemeiat pe aceste fenomene naturale și pe însușirile meteorologice ale straturilor superioare ale atmosferei, Powers a ajuns la conclusiunea, că putînd pune aerul în o repede mișcare, trebuie să poți produce și o împreunare a diferitelor straturi de aer, care se aibă ca urmare ploaia. Explosiunile baloanelor umplute cu combinațiunea de gaz oxigen și gaz hidrogen, care este cel mai puternic agent explosiv cunoscut, au de scop se aducă la înălțimea de 2000—3000 metri, unde după constatările învățatului american John Ellis, se întîlnesc cele două curenți, mari cantități de aburi calzi, care prin dilatarea lor se introducă un curent de aer cu direcțiunea de jos în sus, sprijinit și prin exploziunile, care se fac pe pământ cu dinamită sau earbă de pușcă. Straturile de aer de jos, mai cald și mai bogat în umezeală, ajungînd astfel în straturile de sus, mai reci, își condensează aburii lor de apă, pentru-că ele căldura lor o comunică aerului mai rece și prin aceasta devenind și ele mai reci nu mai pot ține suspendată umezeală, ci trebuie să o desfacă în formă de nuori și în urmă în ploaie, dacă prin exploziuni continuate se grăbesce ajungerea la gradul de saturațiune.

Explosiunile din experimentul dela 18 August au aflat aerul în condițiuni meteorologice mai favorabile, după-cum dovede prezența de mici nuorași în atmosferă, de aceea ploaia s'a și produs mai curînd; din contră în experimentul dela 26 August condițiile aceste au fost mai puțin favorabile, de aceea ploaia a și urmat mai târziu, dacă preste tot ea mai poate fi adusă în legătură cu experimentul.

Powers ceru dela guvern 80,000 dolari pentru executarea experimentelor sale, dar' neaflîndu-se acesta dispus a da o sumă atît de însemnată pentru un experiment considerat de problematic, lucrul a rămas la început baltă. Mai târziu însă a revenit asupra lucrului senatorul Farewall, care n'a reclamat pentru executarea experimentelor decît suma de 10,000 dolari, care i s'a și pus la dispoziție. Ear' conducerea experimentelor s'a încredut numitului general Dyrenforth, graduat al universității din Heidelberg și al politehnicului din Carlsruhe.

De interes practic adevărat, că experiențele dobîndite, deși foarte interesante, până acum nu sînt, pentru-că cheltuelile producerii ploii artificiale fiind foarte mari nu stau în proporție dreaptă cu folosul ce l-ar aduce economiei. Un început mult promițător însă s'a făcut, procedările fără îndoială cu timpul se vor perfecționa și se vor afla modalitățile potrivite a executa experimentele și cu mai bun succes și și cu mai puține cheltueli.

Dreptul celui mai tare.

(Cu o ilustrațiune, reprezentînd un tablou de Ph. H. Calderon).

Furiile luptei au trecut. Cetatea de pe vîrfurile unei stînci înalte a protivnicului e pustiită și arde în flacări, luptacii acestuia, făcînd o desperată rezistență se vedură nevoiți a depune și ei armele, după-ce însași căpetenia lor cu o largă brazdă în frunte și cu o săgeată în inimă se rostogoli, scaldat în sînge, la picioarele învingătorului, ear' locuitorii cetății încungiurate timp îndelungat, încât nu periră de foame, de arma vrășmașe, și încât nu scăpară prin fugă, fură puși în lanțuri pentru a împodobi ca sclavi reîntoarcerea victorioasă a „celui mai tare“. Acesta, un fruntaș persian, cu braț vînjos, cu statură impunătoare, mai aruncă de pe teresa castelului seu încă o privire mulțumită asupra risipurilor protivnicului vecin, cu care trăise în continuă luptă, — când vaete și plîngerii de femei și copii străbat la urechia lui, care până aci se încântase de zingănitul spadelor și de toșnetul săgeților. El își abate pașii într'acolo și înaintea lui zăresce o sîrmană mamă cu cei doi copii ai ei și o fetiță abia îmbobocită, de o rară gingășie și frumșețe. La apropierea lui copilașii cad în genunchi și dimpreună cu mama lor, care își frînge mâinile, cearcă se înmoae inima asprului învingător. Dar' el este încă prea cuprins de isbînda câștigată, pentru-ca se permită acestor vaete se străbată până la inima lui. Cu un gest poruncitor el face semn argaților săi ducă din fața lui pre nenorociiții prizonieri. — În acest moment ochii lui se opresc mai cu dinadinsul asupra fecioarei, care în nevinovăție și cu rezignațiune, dar' înarmată cu farmecul gingășiei și al frumșeții, așteaptă crudul cuvînt, care se hotărească asupra sorții sale și a surorii și nepoțelilor sei. Acest cuvînt însă nu trecu pragul buzelor „celui mai tare“. La vederea atâtei rezignațiuni, gingășii și frumșeții ghița din jurul inimii sale se topi, cu duioșie privesce acum la nenorocitele ființe, ce o soarte inimică le-a pus la diserețiunea lui, își aduce aminte, că norocul e schimbător, și acum înțelege că „dreptul celui mai tare“ nu este numai a răsbuna și a împila, ci și a erta, a fi cu îndurare și cu marinimic. — Inima noastră dar' nu mai are causă să fie înțeleștată pentru soarta fitoare a sîrmanilor prizonieri!

Literatură și știință.

— Iubileul de 25 ani al revistei „Convorbiri Literare“. Împlinindu-se la 1 Martie anul viitor 25 ani dela prima aparițiune a valoroasei reviste „Convorbiri Literare“, directorul revistei, dl. Iacob Negruzzi, dorește se scoată din acest incident un număr iubilar, care se cuprîndă atît articoli ai autorilor în viață, care au tipărit vr'odată ceva în „Conv. Liter.“, cît și scrieri inedite sau măcar retipăriri din toți colaboratorii revistei, care au murit. Spre acest scop dl. Iacob Negruzzi s'a adresat tuturor colaboratorilor sei, rugându-i să i trimită vr'un articol, vr'o poezie sau și numai vr'o maximă sau sentență până la 1 Ianuarie viitor, Numărul iubilar va fi tipărit cu o deo-

sebită îngrijire și va apăre la 1 Martie 1892. — Din publicațiunile Academiei române din Bucuresci a apărut și în broșură separată discursul rostit de regretatul M. Kogălniceanu la iubileul Academiei asupra: „Desrobirea țiganilor, ștergerea privilegiilor boieresci și emanciparea țăranilor“. — La Cernăuți a apărut „Popoarele Bucovinei“, fasc. I. Armenii orientali din Bucovina, de Dimitrie Dan, paroch în Lujeni. Retipărire din „Candela“. — Dl. Ioan Pop Reteganul face următoarea: Învitare de prenumerațiune la opul „Datine și credințe populare“, care se va pune sub tipar la începutul anului 1892 și prin August a. v. va fi gata, extindându-se cam pe 50 coale tipărite, în octav mare. Pentru orientarea on. lectori punem aci și indicele general: Partea I.: Suvenirii din copilărie. Tipul caselor foștilor iobagi. Prinderea postului de Crăciun. Crăciunul unguresc. Șerile de eamnă. Colindele în general. Versul sfântului Nicolae. Versul pustiei. Numerii dela 1—12. Versul omului sărac cu copii mulți. Versul unui bețiv cum se sfădește cu nevasta sa. Versul palinței. Fonfiul și Trandafirul. Crăciunul românesc. Văruitul. Uciderea porcilor. Coptătura Crăciunului. Ajunul de Crăciun. Craii. Vișlaimul. Turca. Junii colindători. Colindătorii în Biharia, în Valea-Jiului, pe Crișuri, în Săcuime, pe câmpia Ardealului. Apoi 256 colinde și în fine o legendă de Crăciun. Partea II. Anul nou. Vergelul. Boboteaza. Agios (și alte 4 versuri la botez): Țiua ursului. Întimpinarea Domnului. Prinderea Postului-mare. Sântoaderii. Baba Dochia. Alexie (cu vers). Obiceiuri copilăresci. Țiganul la 40 de sfinți. Mă nădăiem eu. Legerea grânelor. Șerpii cei albi. Mărgeaua șerpilor. Blagoveștenia. Iosif (cântec vechiu). Floriile. Versul primăverii. Versul floriilor. Cântare doioasă. Săptămâna patimilor. La Joi mari. Strigarea preste sat. Vinerea patimilor. Patima lui Chr. Vers de pocăință. Versul lui Adam cum a greșit. Versul sfinței cuminicății. V. lui Christos. V. judecării V. restignirii. Pascele. Pentru-ce roșesc oamenii ouă la Pasci? Originea ouălor roșii. Țiua învierii. Bricelatul sau alegerea de crai noi în țeară. 6 versuri la Pasci. Săn-Georgiul. Comorile lui Darie împărat. Comorile lui Decebal. E bine și bogat. Norocul buboasei. Ispas. Arminden. Vers la înălțare. Călușerii. Nedeea (Ruga). Rusaliile. Sărbătoarea limbilor. La țearină. La Sândiene. La Săn-Petru. Legende despre S.-Petru. Seceratul. Cununa. Cântecul cununei. Doamne lungesce țiua de mâne. Ilie prorocul (cu 3 legende). Trăsnetul și fulgerul. Curcubeul. Brăul Cosîndenei. Bozu Burduhoaza. Bălaurii. Bălaurii și Șolomonarii. Băta Șolomonarilor (de dragoste). Probejele (cu 1 vers). Stă-Măria-mare (cu 8 versuri și 2 legende). Țiua Crucii (cu 1 vers). Vinerea-Mare. Si-Medru. Filip. Andreiu. Si-Nicoara. Spiridon. Ignat. Marțolea. Alte țile și numele vitelor. Părțile țilei, a lunei. Semne de timp. Unele animale: cucul, miuneaua, boul, vaca, oaia. Porcul. Calul (cu 3 anecdote). Cănele (cu 1 anec.). Măța (cu 1 anec.). Horea Românelui. Mății cei negri. Broasca. Nevișca. Salamândra. Paiangeni. Gura lupilor se leagă. Purecii. Curca. Rândunelele. Găinele care cântă cocoșesce. Gaia. Țarca. Pănea. Lemnele pe foc. Vercolacii. Omul. Originea cărtiții. Graurii și iarba fierelor. Ferecea. Floarea soarelui. Bosuioc și Siminică. Câteva credințe. — Dracii. Grădina dracului. Povestea lui Ignat. Smeul. Dealul smeului. Peștera dela Almaș. Cheia Turzii. Cetatea ținelor la Turda. Răii. Baba. Grija. Sărăcia. Strigoii și strigoile. Cum își pierd vacile laptele. Cum își capătă vacile laptele? Ca se nu ți poată lua laptele dela vaci. La vaci se le vină laptele. 3 descântece la vaci. Moroi. Vercolacii. Deochiul. 47 descântece diverse. Numărătura cea mare. Postul Precestei. Casa. Ținele. Trei ține, Tarkö. Grădina ținei la Țibleș. Muntele fata. Piscul fetei. Fântâna Băzieșului. Piatra grăitoare. Cetatea păgânilor. Piatra babei. Piatra dracului. Stanca

copilului. Valea dracului. Cetatea Giurgiului. Țeara Oașului. Cetatea din Crengare. Pinteza viteazul. Cuzdrioara. Gilău. Detunata. Cetatea din Colt. Cetatea Bolii. Originea lui Ioan Huniade. Mama iepurilor. Cea din urmă țină. Pădurea. Lupii Țiganului. Mama pădurii. Fata pădurii. Jelele și frumusețele. Frumusețele și vântoasele. Apa. Priculiciumul. Ciurma. Stelele. Pământul. Doftorii. Spiritușul. Credințe. Recept. Neпоții lui popa Todor. Flucratul Motului. Filosofia fabulelor istorice. De ce nu mănâncă Țidovii carne de porc? Partea III.: Omul dela nascere până la căsătorie (105 pag. manuscris). Partea IV.: Nunta românească. 286 pag. manuscris și 200 ciumilituri. Partea V.: Moartea. Eată și cuprinsul acestui capitol: Pregătiri la moarte. Înainte și în agonia morții. După moarte. Scaldă. Îmbrăcarea mortului. Lada. Mijloace în contra strigoilor. Slujba pentru mort. Strigoii. Priveghiul. Cântarea după mort. Împodobirea mortului și a crucii. Cântec de rămas bun. Pomana, dănila, șuveiul popii. Datine speciale. La îngroparea unui june. Cântecul bărbatului (5 vers.). Credințe despre moartea omului. Moartea ca ființă. Trecerea la altă vieță. Căusele. Despre pomana. Superstiții și datini. Paosul. Când cade o stea. Fântâna Găinei. Glumă. Că e vieță? Credințe și datini. Moartea în drum. 2 descântece și 27 cântece la morți. Acesta e în general cuprinsul opului ce va purta numele „Datine și credințe populare“, care în tipar va da cam 50 coale 8° mare. Ne luăm deci voce a aduce aceasta la cunoscința onor. public cetitor, cu rogarea, ca acei onor. domni care vor voi a se abona, se binevoască a se scrie în aceasta listă, care e a se trimite apoi tipografiei „Aurora“ în Gherla — Szamosujvár cel mult până la anul nou cel românesc. — Acolo sunt a se trimite și banii, și acolo se vor insinua și acei onor. domni care numai din foi vor primi scire despre tipărirea acestui op, la care adecă nu le vor ajunge coale la mână. Domni colectanții vor primi tot al 10-lea exemplar gratuit. — Dl. S. P. Simon exmite următoarea: Învitare de prenumerațiune. Subscrisul, având la dispozițiune gata de a se pune la tipar mai multe încercări și opuri, atât poetice, cât și în prosă, m'am decis a scoate la lumină pe acele dintre ele, la care voiu ave mai mulți abonenti, așa ca pentru prima-dată să se acopere baremi șesele de tipar. Opurile de edat sunt: „Vinderea lui Isus“, tragedie în 4 acte cu cântece corale la finea fiecărui act. Anul 1885—1886. „Manliu Torcuat“, tragedie în 5 acte. Anul 1886—1887. „Sărmana Cotesă“, tragedie în 5 acte. Anul 1890. „Belizar“, tragedie în 4 acte. Anul 1889. „George Martinuzzi“, tragedie în 5 acte. Anul 1889—1890. „Aman sau Iom Purim“, tragedie în 4 acte. Anul 1887—1888. „Antigone“ de Sofocle, tragedie în 5 acte cu un prolog și exod. Anul 1890—1891. „Regele Edip“ de Sofocle, tragedie în 5 acte. „Jefte“, tragedie în 4 acte. Anul 1888—1889. Toate aceste sunt opuri poetice. Mult st. și onor. d-ni, care vor binevoi a poseda unul sau mai multe din aceste opere, se binevoască pe o cartă postală a se insinua ca abonați la autor în Șiomfalău p. u. Bistrița în Transilvania.

Economic.

— Unsoarea (untura) rancedă se poate face eară bună pentru întrebuițare în bucătărie în modul următor: După-ce se amestecă untura cu părți egale de acid sulfuric (Schwefelsäure, Kénsav) și apă, să ferbe într'un vas de pământ 15 minute; apoi se ia vasul de pe foc, se adaugă pulvere de cretă (cretă pisată) în porțiuni mici, amestecându-se, până când o nouă porțiune de pulvere de cretă nu mai musează. După răcire untura, care s'a separat

pe suprafața licuidului, se spală într'alt vas cu puțină apă și se conservă. — Pentru a **împrospeța** untul răncețit, se spală, sa taie în bucăți mici, se pune într'o oală, se adaugă puțin lapte proaspăt și se amestecă și se bate câțva timp cu o lingură de lemn. Apoi se varsă laptele, untul se spală și se tratează după metoda obișnuită, tocmai ca-și-când s'ar fi preparat proaspăt. — **Zarzavaturile și poamele înghețate**, se pot face eară consumabile tratându-se în următorul mod: Se pun în apă rece, căreia s'a adăugat mai înainte neață și sare culinară. După 4 oare se varsă apa și zarzavatul se uscă la un loc aeris, ear' poamele se sbicească cu o cârpă și se conservă la un loc, unde sânt asigurate contra înghețării. (Comunicat de D. Banciu, mag. farmac.).

Higienă.

— **Asupra vindecării tuberculoasei prin creosot** face profesorul Sommerbrodt din Breslau interesante comunicațiuni în „Berliner Klinische Wochenschrift“. Prin experiența sa practică dînsul a ajuns la convingerea, că creosotul în doze mari de 1—4 grame pe zi este pentru mulți bolnavi de tuberculosă un remediu excelent, care de nici un alt remediu în contra acestei boale nu e întrecut. Pe lîngă celelalte mai are și avantajul însemnat, că pacientul supus tratamentului cu acest medicament nu este silit să-și întrerupă ocupațiunile reclamate de chie-marea sa. În casuri, în care, creosotul nu mai poate aduce vindecare, cel puțin, în virtutea însușirilor sale neprețuite antiseptice și conservatoare, nu are nici un efect rău asupra bolnavilor.

— **Apă de pîr.** O bună apă pentru spălarea capului și creșterea părului este următoarea: 50 grame scoartă de quinquina tăiată în bucăți mari și 30 grame ceapă de mare uscată se pun în 400 grame rachiu curat de drojzii și 100 grame apă feartă, lăsând întregul să stea vr'o 5—6 zile la soare sau la un loc cald. Trecînd acest timp turnăm sau filtrăm lichidul de pe drojzii și adăugăm 3 lingurițe de sare obișnuită. Cu acest extract ne frecăm bine pelea capului cu ajutorul unui burete (spongiu) în fiecare zi, mai ales seara. Dacă ne mai și spălăm capul cu săpun de gudron, sau cu alt săpun nu prea iute, ni'l frecăm cu hîrtie foarte subțire și ne mai ungem și cu lanolin curat (o materie unsuroasă extrasă din usuc) sprijinim în mod însemnat întărirea papilelor și creșterea părului.

Cronica săptămîni.

— **Delegațiunile își continuă în Viena lucrările în comisiuni.** În una din ședințele aceste, la desbaterea bugetului Institutului geografic militar, delegatul ungar baron Alexie Nopcsa, desaprobând, că cartele statului major general nu sînt făcute în înțelesul legilor existente, fiindcă numirile de localități din Ungaria nu sînt induse exclusiv unguresc, propune ca ministrul de războiu să fie avisat a dispune ca în viitor numele de localități din Ungaria să fie induse pe cartele statului ungar în limba maghiară. Ministrul de războiu a răspuns, că la reambularea topografică a țărilor se vor face pe încetul corecturile cerute în nomenclatură, dacă până atunci i se va pune la dispoziție un lexicon topografic oficial al Ungariei. La ces-tiunea dislocării armatei delegatul Beöthy a cerut ca regimentul Jellacsics să fie transferat din Fiume. Ministrul

de războiu a răspuns, că dislocarea trupelor se ține de prerogativele Coroanei și că numitul regiment este dislocat în Fiume din considerări la mobilizare, și în urmă comisia a primit, ca ministrul de războiu să facă în anul viitor delegațiunilor raport despre eventualele schimbări întemplate în dislocarea armatei. Cu privire la ces-tiunea, dacă din punct de vedere financiar și economic n'ar fi consult, ca serviciul activ în armată să se reducă dela 3 la 2 ani, ministrul de războiu a arătat, că în starea actuală de lucruri, reducerea serviciului activ la 2 ani ar reclama chiar spese mai multe, trebuind a se institui școale speciale pentru suboficieri, ear' în anumite arme ar fi cu neputință a ajunge în 2 ani rezultatele reclamate din punct de vedere militar. În privința propunerii pentru modificarea legii, privitoare la al 2-lea an de serviciu al voluntarilor, care n'au depus examenul de oficer după anul prim de serviciu, ministrul constată, că de când a intrat în vigoare această lege, au depus examenul de oficer mai mulți voluntari, ca în anii trecuți, și că prin urmare nu există necesitatea de a se modifica legea. În ședința plenară a delegațiunii ungare s'a votat bugetul propriu al delegațiunii, al marinei, al ministerului comun de finanțe și al înaltei curți de compturi. — În casa deputaților din Viena s'au făcut opt interpelațiuni în afacerea alarmării bursei prin publicațiunile diarului „Wiener Tageblatt“ despre audiența dlui Jaworski, a presidentului clubului polon, la Maiestatea Sa, după care publicațiunile situațiunen politică ar fi fost numită de M. Sa foarte serioasă. Ministrul de justiție a răspuns, că cercetarea asupra acestei afaceri este în curs. Asupra sciirilor răspândite, că ministrul-president Taaffe ar fi câștigat pe Germanii liberali și pe Poloni pentru formarea majorității parlamentare, se scrie din Viena, că contele Taaffe, voind ca majoritatea să se compue din cât mai multe fracțiuni, pentru-ca nici un partid mai mare să nu prepondeze într'însa, aceasta ar fi a se considera drept un refuz circumscris la adresa Germanilor liberali. — n lumea din afară de monarhie e foarte mult comentată **visita ministrului de externe rusesc de Giers la Paris.** Unele părți susțin, că această călătorie n'ar ave însemnătate politică, altele însă îi atribue caracter politic, mai ales din împregiurarea, că presidentul Carnot a dat în onorul lui Giers un dineu, la care a fost invitat și admiralul Gervais, care a făcut visita cu flota franceză la Kronstadt. — În Spania s'a făcut o **schimbare a ministeriului.** Noul cabinet, tot sub conducerea lui Canovas, se spune că pe terenul economic va fi protecționist, în politica externă mai declarat conservator, ear' față cu republicanii mai puțin tolerant. — În **congresul interparlamentar de pace din Roma**, a prezentat în una din ședințele ultime, delegatul român N. Fleva următoarea propunere, primită în fine după o discuție lungă și infocată: „Congresul e de părere, că în statele compuse de diferite naționalități și pe câtă vreme aceste naționalități nu vor dispune într'alt chip de ele înseși, guvernele vor ajuta la asigurarea păcii interioare, dacă ar respecta, după exemplul Elveției, caracterul etnic și desvoltarea acestor naționalități după legile libertății și ale dreptății“. — **Asupra situației în Brasilia** șosesce dela Rio-de-Janeiro scirea, că în urma dispozițiilor luate de dictatorul, oficerii de marină au dat expresiune protestului lor într'un manifest liberal. Dictatorul da Fonseca a emis un manifest, în care declară, că pentru a evita războiul civil demisionază în favorul generalului Floriano Pezzoto. Cabinetul a demisionat. Se crede, că congresul disolvat de fostul dictator va fi earăși convocat.